

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság

713/2025. ikt.sz.

Tárgy: Szakmai állásfoglalás –
klímaváltozás

Hiv.sz.: II/3536-10/2021.

Alkotmánybíróság

Budapest

Donát u. 35-45.

1015

Tisztelt Alkotmánybíró Úr!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG		
Ügyszám: 11/3536-20/2021		
Érkezett: 2025 MARE 07.		
Erkezés módja		
☐ POSTÁN	☒ X@	☐ EGYÉB:
Példány: 1	Melléklet: 0	Kezelőiroda: lw

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósághoz érkezett klímaváltozással kapcsolatos megkeresésére az alábbi tájékoztatást adom.

Az éghajlatváltozás vagy elterjedt nevén a klímaváltozás egy természetes folyamat, amelyet már múlt század elején feltárt a földrajztudomány. A geológusok megfigyelései alapján jelentősen változott a Föld éghajlata, mint ahogy azt a pleisztocén időszakból ismertek. A csillagászat fejlődésével eleinte az éghajlatváltozás okaiként csillagászati okokat fogadtak el mint például a Föld excentricitásának változása, a tengelyferdeség változása és a Föld tengelyének precessziója (Milanković-Bacsák-elmélet 1924, 1942). Ezen elfogadott elméletet teresztikus magyarázatok (pólusvándorlás, kontinensvándorlás, tengeráramlások és a tengerszint változásai, hegységképződések, a levegő szén-dioxid-, illetve vízgőztartalmának változása stb.) egészítették ki (GÁBRIS, MARIK, SZABÓ – Csillagászati Földrajz, 1998). A légkör- és éghajlatkutatók által mért adatok alapján a jelenleg is zajló holocén időszakban az emberi tevékenység által befolyásolt klímaváltozás ténye valószínűsíthető. A kutatók nagyobb része elfogadja az antropogén tevékenység miatt felgyorsuló klímaváltozás tényét, míg kisebb részük a természetes eredetű klímaingadozás mellett foglalnak állást (KERÉNYI – Európa természet- és környezetvédelme, 2003)

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság működési területén lezajló folyamatok akár természetes, akár antropogén eredetűek érzetik hatásukat és befolyásolják is a természet állapotát és a természetvédelmi kezelést.

A működési területünk vonatkozásában jelenleg is elsődlegesen tapasztalható hatásként az abiotikus tényezők közül az időjárási tényező változása emelhető ki – amelynek az okai valószínűsíthetően visszavezethetőek a klímaváltozásra. Összességében elmondható az éves csapadékmennyiség összegének csökkenése, amelyhez az átlaghőmérséklet növekedése párosul, és a helyzetet súlyosbítja az időjárási szélsőségek jelentkezése. Ezek közül kiemelhető a vegetációs időszakban jelentkező aszályos periódusok, amelyek negatív hatását a téli időszakban leeső nagyobb mennyiségű csapadék csak matematikailag képes kompenzálni.

A várható jövőt tekintve nem rendelkezünk egyértelmű információkkal, amennyiben az elmúlt mintegy 100 év alatt regisztrált meteorológiai adatokból kiolvasható trendek nem változnak, további átlaghőmérséklet növekedésre számíthatunk. Ehhez a növekedéshez pedig vagy a kontinentális hatások erősödésének köszönhetően egy csapadékösszeg csökkenés vagy a mediterrán hatások erősödéséhez köthetően egy csapadékeloszlás változás (szárazodó nyár, csapadékosabbá váló tél) párosulhat.

A fenti elméletet alátámasztó jelenségek már tapasztalhatóak az Igazgatóság működési területén. Ezt a jelenséget egy a közelmúltban megjelent tudományos publikáció is összefoglalta. A közép-európai fauna az elmúlt évtizedekben erős átalakuláson ment keresztül négy fő tényező miatt: a hűvös és nedves élőhelyeket igénylő élő szervezetek visszahúzódása a meleg és száraz körülményeket kedvelő szervezetek elszaporodása, a mediterrán élőlények északi irányú vándorlása és a trópusi eredetű állatok és növények fokozatos megtelepedése. (HARIS et. al. – Climate Change Influences on Central European Insect Fauna over the Last 50 Years: Mediterranean Influx and Non-Native Species, 2025)

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság által végzett természetvédelmi kezelés keretében számos olyan természetvédelmi fejlesztés valósult meg, amelyek a természetes élőhelyek állapotának javulását célozzák, amelyek több tényező mellett a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklését is célozza. Ilyen tevékenység többek között a gyeprekonstrukciók, a vizes élőhely-rekonstrukciók és az inváziós fajok elleni küzdelem.

Az Igazgatóság által kezelt területek jellegéből következően kiemelt figyelmet tulajdonít a füves pusztáknak és a vizes élőhelyeknek.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság természetes gyepterületek védelme érdekében végzett tevékenységet közül kettőt emelnék ki.

A gyeprekonstrukciók klímavédelmi szerepe

Az utóbbi 60 év alatt elveszett a hazai természetes gyepterületek fele, így mára országosan a gyepterületek arányának 10% alá csökkenése megtörtént.

„Sokan nem is gondolnák, de rendkívül lényeges a gyepterületek szerepe a légköri CO₂ megkötésében és jelentős a klímaőr funkciójuk. A széndioxid megkötés javítása a gyephasználati módok megfelelővé tételével és a degradált gyepek rehabilitációján keresztül éppen annyira eredményes, mint az erdők széndioxid nyelő képességének kihasználása (CONANT 2010).

A kutatások alapján a gyepterületek a stabil élőhelynek minősülnek, a biztonságos, ismert és adott hatásokra megjósolható módon reagáló ökoszisztémák. Ezt a stabilitást a természetes állapotok és a potenciális, őshonos vegetáció fenntartásával érhető el.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság az elmúlt 30 év alatt mintegy 5000 hektár szántóterületen állított helyre az egykor természetes füves élőhelyet.

Megjegyzendő a gyepterületek fizikai helyreállításának túl nagyon fontos, az egykori fajkészlet helyreállítására való törekvés példaként emelhető ki a síksági pannon löszgyep élőhelytípus, amelynek eredeti előfordulása helyei alig haladták meg a Kárpát-medence

alföldjeinek területét. Miután ezen az élőhelyek feltörésével alakult ki a legjobb minőségű szántó területek, ezen élőhelyek elvesztették eredeti területük mintegy 99%-át. Kevés kivétellel csak utak mezsgyéjében, földvárak és kunhalmok oldalában maradtak fent. Ezen élőhelyek természetes regenerációja egy roppant lassú folyamat, amelynek kutatását az Igazgatóság már 15 éve támogatja. Ráadásul a regenerációnak komoly feltételei vannak, sok esetben nem lehetséges például fennmaradt közeli természetes terület hiányában.

Ezért az Igazgatóság több helyen szántó visszagyepesítését magaszórással végzi el, amely a minél természetesebb visszagyepesedési folyamatok elérése érdekében tevékenység a területeken egykor előforduló növényfajok kézi magszedését és magaszórását jelenti.

A gyepterületek kezelésének klímavédelmi szerepe

Az Igazgatóság ilyen irányú tevékenységét a hazai természetvédelem azon alapvetése határozza meg, hogy a legeltetés hiánya a Kárpát-medencei füves élőhelyeken avarosodáshoz, a jellemző fajok döntő részének eltűnéséhez, vagyis a diverzitás csökkenéséhez vezet.

Korai leletekből ismert, hogy a nagytestű növényevő sztyeppei fajok (pl. vadló, vadszamar, őstulok) a jégkor végétől jelen vannak az Alföld területén, vagyis a Kárpát-medence füves élőhelyei nem emberi hatásra jöttek létre, hanem természetes részét képezik a tájnak. A nyílt füves térségek természetes képéhez egykor hozzátartoztak a legelő vadállatok csordái, és az azokat követő nagyragadozók.

A nomád nagy állattartó népek beáramlásával kihálási hullám indult el a Kárpát-medencében, ami a nagytestű növényevők eltűnését vonta maga után, de élőhelyfenntartó hatásukat a nagytestű háziállatok máig képesek voltak pótolni. Emiatt a hagyományos háziállattartás a védett és érzékeny természeti területek megőrzésének és helyreállításának alapvető eszköze, a nemzeti park igazgatóságok szerepe pedig kiemelten fontos az extenzív legeltetési állattartás fennmaradásában.

Ezen cél érdekében a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság mintegy 3500 őshonos állattal (magyar szürke szarvasmarha, házi bivaly, rackajuh, cigája juh) nagyságrendileg 8000 hektár gyepterületet kezel.

Vizes élőhelyrekonstrukciókhoz

Az Alföld jelentős részén az éves evapotranspiráció (a párolgás és párologtatás együttes értéke) meghaladja az éves csapadék mennyiségét ezért a vízvisszatartáson alapuló élőhelyrekonstrukciók a klíma védelme szempontjából is jelentősek.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság által eddig elvégzett vizes élőhelyrekonstrukciók célja a közösségi szempontból kiemelt jelentőségű élőhelytípus, a „Pannon szikes sztyeppek és mocsarak” (1530) Natura 2000 élőhelytípus vízháztartási viszonyainak javítása a mesterséges vonalas létesítmények megszüntetésével, ezáltal a terület természetes vízháztartásának javítása, valamint a területek tájképi jellegének helyreállítása.

A beavatkozások a gyepterületek vízháztartása javítását célozzák, hogy az egyes csapadékos években a víz borítottság időtartama és nagysága megnőhessen. A vizes élőhelyek helyreállításával a felszíni vizek mozgása újra a természetes viszonyoknak megfelelően alakulhat, ezáltal a terület növényzeti zonációja is a természetes állapotoknak megfelelően változik, várhatóan javulni fog. A felszíni vizek természeteshez közelítő állapota fészkelési

feltételeket teremthet, olyan közösségi jelentőségű és védett fajok számára, mint pl. a nagy goda (*Limosa limosa*) és a gólyatöcs (*Himantopus himantopus*).

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság 2004 óta 20 helyszínen végzett vizes élőhely-rekonstrukciókat, amelyek során mintegy 226 km hosszan történt a területeken negatív hatással járók csatornák megszüntetése. A helyreállított vizesélőhelyek nagysága 2350 hektár.

Szarvas, elektronikus bélyegző szerint

Tisztelettel:

Dr. Tirják László
igazgató

